

DEBAT LOONMATIGING IS ACHTERHAALD

... Verhalen over de zin en onzin van loonmatiging verschijnen aan de lopende band. Maar het is een achterhaald debat. De prioriteit moet liggen bij het streven naar een kleinere overheid en een lagere lastendruk.

Wel of geen loonmatiging is een achterhaald debat, mits de overheid de randvoorwaarden schept voor een flexibel functionerende arbeidsmarkt. Inderdaad in de jaren tachtig vond loonmatiging plaats. Dit was ook hard nodig. De hoge inflatie en het beleid om de lonen automatisch aan de inflatie aan te passen, hadden het concurrerend vermogen van het bedrijfsleven zwaar aangetast. In de geschiedenisboeken krijgt daarbij het akkoord van Wassenaar haast een mythisch karakter. In deze centrale aanbevelingen kwamen de werkgevers- en werknemersorganisaties overeen de lonen te matigen. De rest van het succesverhaal is bekend. Nederland herstelde krachtig en in het buitenland werd het poldermodel een van de belangrijkste exportproducten.

Toch willen wij hierbij een forse nuancering plaatsen. De vraag- en aanbodfactoren op de arbeidsmarkt zijn van groter belang geweest dan de papieren afspraken in Wassenaar. De loonmati-

ging, die de krachtige werkgelegenheidsgroei in de jaren tachtig en negentig mogelijk maakte, kwam tot stand onder invloed van de extreem hoge werkloosheid. Een sterke toename van het aantal mensen dat werk zocht, droeg ook aan de gematigde loonvorming bij. Dit bleek ook eind jaren tachtig, toen de economische situatie veel gunstiger was en de loonvoet (de maatstaf ter bepaling van het loon, red.) van bedrijven alweer met bijna 5 procent opliep. Er was wederom een dip in de loonstijging begin jaren negentig, maar die hing in belangrijke mate samen met de verminderde economische vooruitzichten op dat moment en de gevolgen daarvan voor de arbeidsmarkt.

dotcomcrisis

De geschiedenis herhaalde zich. De economie herstelde zich en eind jaren negentig waren er weer groeicijfers van ruim 4 procent. Ook de loonvoet steeg weer met 5 procent. Deze ontwikkelingen werden gevolgd door de dotcomcrisis in het begin van deze eeuw, een economische opleving en vervolgens de recente financiële crisis. De arbeidsmarkt krapte aan de vooravond van de crisis zorgde toen nog voor een snelle loonstijging, waarna de loonontwikkeling fors vertraagde. In

veel gevallen zijn reële lonen al enige tijd aan het dalen. Onze constatering is dan ook dat de private loonontwikkeling vooral wordt bepaald door de economische vooruitzichten en factoren van vraag- en aanbod op de arbeidsmarkt, en, in tegenstelling tot wat door menigeen gedacht wordt, niet zozeer door oproepen van werkgeversvoorzitter Wientjes.

Boeiend is de stelling dat in Duitsland, voor velen het economisch lichtpunt van Europa, sinds enkele jaren de koers van loonstijging wordt gevaren. Dit hangt eenvoudigweg samen met de veel betere economische situatie in Duitsland.

temperen

Interessant is ook de relatie tussen de lastendruk op het arbeidsinkomen en de loonontwikkeling. Volgens de modellen van het Centraal Planbureau (CPB) zal lastenverlichting de loonontwikkeling temperen en lastenverzwaring (gedeeltelijk) gecompenseerd worden door hogere lonen. Ook deze redenering wordt in ieder geval door de ontwikkelingen sinds het begin van deze eeuw gelogenstraft. Zo werd in 2001 op de top van de conjunctuur voor vijf miljard aan lastenverlichting in de economie gepompt. De verwachting was dat daardoor de lonen gema-

tigd zouden worden. Volgens het CPB zou de contractloonstijging van 2000 op 2001 met 0,5 procentpunt dalen. De werkelijkheid is dat deze met met 1 procentpunt omhoogging. Ook de recente lastenverzwaring vertaalt zich niet in hogere lonen en de funeste uitwerking op de koopkracht is bekend.

grote overheid

Een van de grootste problemen van de Nederlandse economie is de grote overheid. Ten tijde van de financiële crisis is de omvang van de overheid in Nederland sterk gestegen. We zien weliswaar gemiddeld genomen stijgingen voor Duitsland en Europa, maar deze zijn kleiner. Het verschil met Duitsland was er al voor de crisis, maar is de laatste jaren groter geworden. Ook was voor de crisis de Nederlandse collectieve uitgavenquote (overheidsuitgaven in procenten van het nationaal inkomen, red.) lager dan het gemiddelde in de EU, maar hij is nu hoger. En het verschil loopt verder op.

Nederland heeft op dit moment nog maar één land boven zich te dulden met een nog grotere overheid, namelijk Frankrijk. Voor de crisis waren dit nog vier landen (of groepen landen). Voorts slagen landen als Spanje, Portugal en zelfs Griekenland er wel in om de trend

van alsmaar stijgende overheidsuitgaven om te buigen naar een dalende lijn. Het kan geen toeval zijn dat recente economische berichten uit die landen wat positiever zijn. Overigens willen we daarmee geen oorzakelijk verband suggereren, want uiteraard zijn structurele hervormingen ook belangrijk om het groeivermogen van een land te herstellen.

salarisuitgaven

Het is helder dat een grote collectieve sector met hoge versturende belastingen op met name arbeid de Nederlandse economie en haar herstel in de weg zit. Het enige mogelijke pad naar een langdurig herstel met voldoende internationaal concurrentievermogen is dan ook een forse krimp van de collectieve sector. Dat betekent een gelijktijdige verlaging van de overheidsuitgaven en de belastingen. Er is aanzienlijk bewijs dat deze combinatie van beleid bevorderlijk is voor economisch herstel op de middellange termijn. Voor de lange termijn is het zelfs onvermijdelijk. Daarbij zullen de vermindering van overdrachten en salarisuitgaven door de overheid centraal moeten staan, ook omdat deze het gros van de uitgaven vormt.

►► Dit is een ingekorte versie van een artikel dat eerder verscheen op de economiedebatsite Mejudice.nl